

ЕВРОПЕЙСКИ ПОЛИТИКИ ЗА МУЛТИЛИНГВИЗЪМ

Кристина Стоянова, kristina.iv.stoyanova@gmail.com
Докторант Геолого-географски факултет
СУ „Св. Климент Охридски“ - София

Резюме: Настоящото изследване има за цел да представи съвременните европейски политики за мултилингвизъм. В духа на европейските ценности стремежът за знание е насочен в посока развитие на езиковите компетентности на повече от един от европейските езици. Тези политики набират скорост особено след излизането на Великобритания от Европейския съюз. Целта на изследването е да покаже посоката, в която се движат европейските политики за мултилингвизъм. Те са от изключително значение за развитието на ценностите в Европейския съюз и са в неизменна подкрепа на устойчивостта на Съюза. Изучаването на друг чужд език има изключително много положителни функции. Освен присъстващия интеграционен и комуникационен модел на поведение изучаването на език различен от майчиния развива нов начин на мислене у изучаващия го. Това е от изключително значение за създаване на климат на взаимно разбирателство и сътрудничество.

Ключови думи: мултилингвизъм, чуждоезиково обучение, чужди езици, европейски политики

JEL: F42

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.di.2024.2.04>

EUROPEAN POLICIES FOR MULTILINGUALISM

Kristina Stoyanova, kristina.iv.stoyanova@gmail.com
PhD Student
Sofia University „St. Kliment Ohridski“

Abstract: The present study aims to present contemporary European multilingualism policies. In the spirit of European values, the quest for knowledge is directed towards the development of language competences in more than one of the European languages. These policies are gaining momentum especially after Britain's exit from the European Union. The purpose of the research is to show the direction in which the European policies for multilingualism are heading. They are of utmost importance for the development of common values in the European Union and represent an indispensable support for the sustainability of the Union. Learning another foreign language has many positive sides. Learning a language other than the mother tongue develops a new way of thinking in the learner. This is of utmost importance for creating a climate of acceptance and mutual understanding.

Key words: multilingualism, foreign language learning, foreign languages, European policies

JEL: F42

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.di.2024.2.04>

След излизането на Великобритания от ЕС в държавите, които продължават да членуват в Съюза се формира нов дискурс по отношение на изучаването и употребата на езици. До този момент английският език беше основен за Съюза, но след Брекзит започнаха да се формират диалози кой език ще замени английския като основен. Имаше дебати дали това няма да бъде френския или испанския език, тъй като се говори от най-много души в Съюза. Идеята на новата политика отнесена към изучаването и практикуването на езици е със съвсем различна посока от това да има един водещ език. В случай, че беше избран френският или испанският за водещ език се повтаря модела с англоезичието, т.е. имаме един основен език, чието изучаване и практикуване се толерира, докато останалите езици остават на заден план.

Целта на новите политики за изучаване и практикуване на езиците в страните, които продължават да членуват в ЕС е да насърчава изучаването на различни езици, които са национални в ЕС. Този начин на езиково изучаване и практикуване е напълно нов модел в Съюза. Този модел е построен върху европейските ценности и дава възможност за по-голямо разбиране на другия. По този начин изучаващите чужди езици ще получат възможността да мислят на друг език, различен от майчиния им език, което ще доведе освен до прагматични възможности за работа, по-добро и достойно заплащане на труда в рамките на ЕС, а и до по-голямо разбиране на другия и многообразието в ЕС. По този начин членовете на европейските държави генерират съзнание за единна общност, в която те са еддинни в многообразието си, не съдят различията, а намират начин да живеят с тях без това да е причина за разделение помежду им. Общуването между различни граждани на ЕС се случва чрез различни инструменти, които са разработени и финансирани от европейските институции.

Такива инструменти са различни програми, които са сходни в структурата си, например програмата „Еразъм +“, която е един от най-мощните финансови инструменти на Европейската комисия. Областите, в които е активна за периода от 2021 г. до 2027 г. са образованието, обучението, младежта и спорта. Тези области са ключови, тъй като подпомагат освен професионалното, така и личностното развитие на младежите по време на обмяна. Освен младежите програмата подкрепя обучението през целия живот, т.е. участници, които вече не са младежи също могат да участват и да се развиват в духа на европейските ценности. Основен момент в същината на програмата е приобщаващото образование. То може да бъде изпълнено под формална или неформална форма на обучение. Двата модела на обучение дават възможност на участниците да развият пакет от различни умения в международна среда, който да ги подготви качествено за пазара на труда и да развие личностните им компетенции в хода на ежедневния живот чрез културен обмен.

Програмата „Еразъм +“ се развива и увеличава възможностите, които предоставя на участниците си прогресивно, разширявайки броя на държавите, в

които може да бъде извършена мобилност; броя на организациите, които я ползват и респективно броя на участниците в нея. Безспорно един от големите успехи на програмата е влиянието върху участниците в положителна посока, като се следва дискурса за приобщаване, разбиране на различията и тяхното съчетаване в едно демократично и устойчиво общество. „Еразъм +“ провокира участниците си активно да използват цифровите технологии в подготовката на техните мобилности, както и по време на самите мобилности. По този начин се улеснява прехода към едно по-приобщено и технологично общество, което използва общи дигитални инструменти и говори на единен дигитален език. В основите на „Еразъм +“ са заложени също така много организации от различен вид, като от значение е как влияе програмата на участниците от изпращащата организация, но и какво е влиянието за участниците в приемащата организация.

Програмта позволява да се създаде наднационално ниво, в което да са с приоритет споделените европейски ценности. Промените в обществото на Европа са все по-динамични по отношение на мобилностите. Заобикалящата европейския гражданин среда е достигнала предел на мултикултурализъм. В момента мултикултурализмът не е процес, който се развива и води до все по-мултикултурна среда, а е установена среда, състояща се от представители от различни страни, с различни културни истории и етническа принадлежност, говорещи различни езици, изповядващи различни религии и намиращи общо в различията си, създавайки мост помежду си. Програмата „Еразъм +“ подготвя европейските граждани за настъпващите социални и технологични промени в обществото чрез създаване и усъвършенстване на умения и знания. Участниците развиват по време на мобилността си вече създадени компетентности и създават нови, които прилагат по време на и след обмена. Начинът на живот по време на Еразъм мобилност задава критерии, които се превръщат за повечето участници в начин на живот. Програмата предоставя възможност за изучаване на чужд език, както и възможност за практика на наученото в среда, за която този език е майчин. С оглед на това обучението по време на мобилността е изключително ефикасно за учащите, тъй като обучението не се състои единствено в теоретична част, а има силно изразен практически аспект.

Основните понятия, с които се борави в този текст са мултилингвизъм и мултикултурализъм, интеркултурализъм, транснационализъм, културно разнообразие. В ЕС многоезичието се разбира като способността на обществата, институциите, индивидите да използват редовно повече от един език в ежедневието си живот. В Европейския парламент всички официални езици са еднакво важни, тъй като всяка държава, която е член на Европейския съюз, е уникална и допринася със специфичен принос към общото благо на Съюза в различни, но важни аспекти в синхрон с европейските ценности. Парламентарните документи се публикуват на официалните езици на Европейския съюз, за да може да бъдат абсолютно коректни и четими в оригинал от представители на различни държави. В случай на поява на казуси и форсмажорни обстоятелства английската версия все още има най-голяма тежест. Членовете на Европейския парламент имат право да се изразяват устно или писмено на всеки един от европейските езици в Европейския съюз. Благодарение на политиката за многоезичие е осигурен равен достъп до работата на Европейския парламент и информираност относно текущите процеси.

В основата на европейските ценности, признати от Европейският съюз, са голямото културно и езиково разнообразие, което се явява в ролята на ясно изразено предимство. Многоезичието е дълбоко залегнало в европейските договори и отразява това културно и езиково многообразие. В същото време мултилингвизмът осигурява по-голяма прозрачност на дейностите на европейските институции, които стават по-достъпни за гражданите на Европейския съюз. Това е от съществено значение за успеха на демократичната система в същия този Съюз. Европейският парламент се различава от другите институции на Европейския съюз по задължението си да осигури възможно най-високо ниво на многоезичие. Всеки европейски гражданин има право да се кандидатира за член на Европейския парламент. Не е разумно да се изисква всички членове на Европейския парламент да владеят един от най-широко използваните езици, като английски или френски език. Правото на всеки депутат да чете и пише парламентарни документи, да следи дебатите и да се изразява на собствения си език е изрично признато в Правилника за дейността на Парламента. Необходимо е всички граждани на Европейския съюз да имат възможност да четат законодателството, което ги засяга, на езика на страната, в която са родени. В качеството си на съзакондател Европейският парламент също така е длъжен да гарантира най-високо езиково качество на всички официални езици на цялото законодателство, което приема.

Официалните езици на ЕС са определени в регламент, който се изменя след всяко присъединяване, за да включи новите официални езици. Всички официални езици имат еднакъв статут. Като се има предвид, че всеки език може да бъде преведен на останалите 23 езика, 24-те официални езика дават 552 възможни комбинации. За да се справи с това предизвикателство, Европейският парламент е създал някои изключително ефективни услуги за устен и писмен превод и правна проверка. Приети са много строги правила, за да се гарантира безпроблемното функциониране на тези служби, както и да се поддържат разходите на разумно равнище.

Мисията на комисията се състои в предоставяне на документи, свързани с ролята на Парламента като съзакондател и бюджетен орган, наред със Съвета на всички официални езици, за да се гарантира легитимността и прозрачността на законодателния и бюджетния процес на Европейския съюз; да даде възможност на Европейския парламент да изпълни ангажимента си към политиката на многоезичие, целяща да осигури равнопоставеност на официалните езици, като даде възможност на всички граждани на Европейския съюз да общуват с институциите и да се консултират с документите на ЕС на собствения си език. Осигурена е гаранция, че тези преводачески услуги се предоставят възможно най-добре и най-ефективно.

Предаването на всички официални езици в реално време на речите на депутатите е сред основните задачи на устните преводачи в Европейския парламент. Устни преводи се осигуряват за всички многоезични заседания, организирани от официалните органи на институцията. Генерална дирекция „Логистика и устен превод на конференциите“ на Европейския парламент разполага с около 270 официални устни преводачи и може да използва резерв от около 1500 външни устни преводачи (помощни конферентни преводачи), като често прибегва до услугите им.

Европейският парламент разполага с една от най-големите служби за устен превод в света. Устните преводачи играят важна роля в осигуряването на ефективна

комуникация в тази институция, която ежедневно работи на 24 езика. Първите официални езици на Европейските общности са четирите езика на страните основателки: френски, немски, италиански и нидерландски, като броят на възможните езикови комбинации е 12. След последователните присъединявания се добавят нови езици: През 1973 г. – датски, английски и ирландски или уелски (само за превода на договора за присъединяване на Ирландия и основните текстове). Това прави шест официални езика и 30 езикови комбинации. През 1981 г. се присъединява гръцкият език, което прави седем официални езика и 42 езикови комбинации. През 1986 г. се присъединяват португалски и испански, което прави девет официални езика и седемдесет и две езикови комбинации. През 1995 г. се присъединяват финландски и шведски, което прави 11 официални езика и 110 езикови комбинации. През 2004 г. се присъединяват чешки, естонски, латвийски, литовски, унгарски, малтийски, полски, словашки и словенски, което прави двадесет официални езика и триста и осемдесет езикови комбинации. През 2007 г. се присъединяват български, ирландски и румънски, което прави 23 официални езика и 510 езикови комбинации. През 2013 г. се присъединява хърватски, което прави 24 официални езика и 552 езикови комбинации. В допълнение към официалните езици много често се използват езиците на страните кандидатки, както и руски, китайски, арабски, японски и други. Чрез устния превод членовете на ЕП имат възможност да се разбират и да общуват помежду си. Активен език е езикът, на който се извършва устният превод (езикът, който делегатите слушат). Пасивен език е езикът, от който се превежда (езикът, на който говорят делегатите). Пасивен превод е ретранслационен превод, извършван от преводач от по-малко разпространени езици. Преводачът може да работи на и от своя активен език. Езиковата комбинация на един преводач се състои от набора от пасивни и активни езици, които той владее.

Езиковите умения са в основата на изграждането на европейското образователно пространство (Samovar 2012: 518). Те са незаменими за мобилността, сътрудничеството и взаимното разбирателство през границите. Съвместното съществуване на много езици в Европа е мощен символ на стремежа на Европейския съюз да бъде обединен в многообразието, един от крайгълните камъни на Европейския проект. Езиците определят личната идентичност, но също така са част от споделеното наследство. ЕС активно насърчава изучаването на езици в цяла Европа. Аргументите в подкрепа на образователните политики по отношение на изучаването на езици са многобройни за индивидите. Изучаването на езици създава лични и професионални възможности за обществото да насърчава културното съзнание, взаимното разбирателство и социалното сближаване. Работниците с езикови и межкултурни компетенции са жизненоважен ресурс за компаниите, който помага на бизнеса да успее и да се развива на световните пазари (Samovar 2012: 518).

Езиците определят личната идентичност, но те също са част от споделеното наследство. Те могат да служат като мост към други народи и култури, като насърчават взаимното разбирателство и споделеното чувство за европейска идентичност. Ефективните политики и инициативи за многоезичието могат да увеличат възможностите на гражданите. Езиковите умения могат също да повишат пригодността за заетост на хората, да улеснят достъпа до услуги и права и да допринесат за солидарността чрез засилен межкултурен диалог и социално

сближаване. Европейският съюз днес има приети 24 официални езика и три азбуки – латиница, кирилица и гръцка азбука. Около 60 други езици в момента се говорят в определени региони или от определени групи. Имиграцията също така донесе множество допълнителни езици в ЕС. Изчислено е, че граждани от поне сто седемдесет и пет националности сега живеят в ЕС.

Езиковото многообразие е залегнало в член двадесет и две от Хартата на основните права на Европейския съюз. Зачитането на правата на лицата, принадлежащи към малцинства, е основен елемент на Хартата. Той забранява дискриминацията срещу хора, принадлежащи към малцинствена група, изисква зачитане на културното, религиозното и езиковото многообразие в целия Съюз. Комисията гарантира, че основните права и по-специално правото на недискриминация се зачитат, когато се прилага правото на ЕС. Държавите членки имат изключителното право да определят или признават национални малцинства в своите граници, включително правата на малцинствените групи на самоопределение (както е посочено в Европейската харта за регионалните или малцинствените езици на Съвета на Европа и Рамковата конвенция за защита на национални малцинства). Това право се разпростира върху националните или регионалните малцинствени езици. Всички държави имат различна степен на езиково многообразие и различни начини за управление на това многообразие. Много интересни педагогически подходи могат да бъдат намерени в двуезични региони и многоезични класни стаи в Европа.

За проучването и прилагането на многоезични политики ЕС подкрепя два центъра за изследване на многоезичието и езиковото обучение, които са членове/партньори на ECSPM: Европейският център за съвременни езици (ECML), който насърчава върховите постижения и иновациите в преподаването на езици и работи за да помогне на държавите членки да прилагат ефективни политики за преподаване на езици, като се съсредоточава върху диалога и обмена на най-добри практики и подкрепя програми, свързани мрежи и изследователски проекти. Европейският изследователски център за многоезичие и езиково обучение (Меркатор), който е част от мрежа от пет изследователски и информационни центъра и е специализиран в регионалните и малцинствените езици в рамките на Европейския съюз. Изследователският проект „Мобилност и включване в многоезична Европа“ (MIME, Mobility and Integration in Multilingual Europe), финансиран от Европейската комисия (2014–2018 г.), обединява 25 екипа от изследователи от 16 европейски страни, които работят интердисциплинарно. Проектът генерира широка гама от резултати, включително брифинги и брошурата The Multilingual Challenge (Мултилингвистичното предизвикателство).

Официалната реторика на Европейския съюз (ЕС) описва езиковото многообразие, с което той се характеризира като „актив за Европа и споделен ангажимент“, като същевременно представя езиците като стоки за пригодност за заетост, мобилност и икономически растеж. В контекста на ЕС, възприемащ институционалното многоезичие, насърчавайки чуждото езиково обучение и предлагане на начини за справяне с „новите“ многоезични и мултикултурни класни стаи, управлението на неговото сложно езиково разнообразие не е лесен въпрос. Докато езиковите му политики отразяват последователни усилия, за да се справят с уникалното си многоезичие, те често са противоречиви, отчасти защото не са част от

сплотен общ стратегически план. Този документ, който прави опит за преглед на ангажимента на ЕС към институционалното многоезичие чрез политики, решения, препоръки и действия, насочени към управлението на неговото многоезичие, се фокусира по-специално върху езиковата образователна политика и завършва с предложение за нова дидактическа парадигма за езика, необходима в Европа и извън нея, защото в днешния взаимосвързан свят способността да се говорят множество езици и преодоляването на езиковите различия са критични компетентности.

Политики за малцинствени езици - ЕС работи с държавите членки за защита на малцинствените езици въз основа на Европейската харта за регионалните или малцинствените езици на Съвета на Европа, която е одобрена. Освен това през 2013 г. Европейският парламент прие резолюция относно „заstraшените европейски езици и езиковото многообразие в Европейския съюз“ като призовава държавите-членки да бъдат по-внимателни към заstraшените европейски езици и да се ангажират със защитата и насърчаването на многообразието на езиковото и културното наследство на Съюза.

Европа преживя няколко миграционни вълни през 21-ви век, които доведоха до създаването на многоезични общности в целия континент. Големият приток на мигранти и бежанци доведе до значително увеличаване на многоезичието в Европа. Разбирането на ползите и предизвикателствата от многоезичието е от решаващо значение за образованието, благосъстоянието и заетостта на имигрантите и може да повлияе на тяхната интеграция и перспективи в Европа, както и на перспективите на европейските страни. Мисията на MultiMind е откриване на фундаментални пробиви в изследванията на многоезичието, като същевременно обучава новото поколение изследователи във водещи световни лаборатории, като използва авангардни методологии и им позволява да изградят необходимата подготовка и умения, насърчаващи кариерния им напредък като независими изследователи в академични или неакадемични сектори, в първата международна, мултидисциплинарна и многосекторна програма за многоезичието.

MultiMind проведе фундаментално изследване на многоезичието в различните дисциплини в редица различни социални и образователни среди, включително миграционни и бежански среди, за да изследва влиянието на многоезичието върху изучаването на езици, познанието, креативността и вземането на решения, върху функцията и структурата на мозъка и неговите роли на резерв в нетипичните популации. Тези въпроси са от първостепенно значение за бъдещото изграждане на споделени културни, образователни и здравни среди в цяла Европа. Едно от големите предизвикателства в Европа е интеграцията на бежанците и имигрантите в европейските държави и интеграцията между европейските граждани, живеещи в различни страни в Европа. Неизбежно това предизвикателство започва и има най-добри шансове да бъде спечелено чрез фокусиране върху образователните системи и върху влиянието, което използването на езици оказва в ежедневието.

MultiMind е с международен характер и обединява водещи световни учени от европейски и неевропейски страни с доказан опит в провеждането на изследвания в специфични типове многоезични популации и методологии. За да се отговори на взаимодействието на многоезичието с образованието, познанието, мозъка и здравето, е необходимо да се възприеме мултидисциплинарен подход. Следователно MultiMind е мултидисциплинарен консорциум, включващ изследователи в областта

на лингвистиката, психологията, образованието, невронауките, говорната и езикова терапия. MultiMind също е многосекторен проект, който включва не само академични, но и неакадемични бенефициенти и партньори от образованието, здравеопазването, издателската дейност и компютърните технологии. Неакадемичните бенефициенти и партньори предоставиха обучение в изследвания, базирани на доказателства, и неакадемични командировки. Това даде възможност на изследователите в ранен етап да приложат теоретичните знания на практика, да придобият опит в работата в неакадемични организации, да развият преносими умения и да подготвят кадрите за работа не само в рамките на академичните среди, но и в редица други професии в частния и общественния сектор. Тези организации също се възползваха от знанията, получени от MultiMind, които обещаха да доведат до най-добри практики за приобщаващо образование и здравеопазване. На свой ред това оказва влияние върху многоезичните общества в Европа и по целия свят.

Мултикултурализмът е политика, която одобрява принципа на културното многообразие и подкрепя правото на различните културни и етнически групи да запазят своята отличителна културна идентичност, осигурявайки им равен достъп до обществото, като включва конституционните принципи и общоприетите ценности, преобладаващи в обществото.

Интеркултурализмът е модел за съвместен живот, разработен в Квебек през 80-те години на XX век и представлява подход към интеграцията на новодошлите и малцинствените групи. Този подход е отговорът на Квебек на модела на федералното правителство, т.е. на канадския мултикултурализъм. Философията, която стои зад интеркултурализма, се основава на идеята, че равенството между културите в Квебек изисква франкизация и секуларизация на публичната сфера. Поради противоречията и дебатите, свързани с политиките по отношение на разумното настаняване, официалната политика по отношение на концепцията за интеркултурализъм стана изключително важна. Докладът на Комисията Бушар-Тейлър (2007–2008 г.) продължава да представлява най-значимото консултативно усилие по отношение на междукултурността. Хартата за френския език (*Charte de la langue française*) от 1977 е един от основните стълбове на междукултурния подход. Въпреки това към днешна дата няма закони, които да предоставят рамка за този модел на интеграция на малцинствата

Целта на интеграционния модел е да определи очакванията на обществото по отношение на малцинствените групи. Такъв модел помага както за установяване на мерките за приобщаване на малцинствата, така и за управление на отношенията между мнозинството и малцинствените групи. Всяка държава подхожда по различен начин към управлението на многообразието в зависимост от своите културни и национални характеристики. Моделът на съвместен живот по същество показва визията на приемащото общество по отношение на културната интеграция на имигрантите. В Канада препоръчителният подход по отношение на интеграцията е мултикултурализмът. Този модел на съвместен живот често се описва като „мозайка“ от равностойни култури, които съществуват съвместно. Канадският мултикултурализъм насърчава етническото и културното многообразие, подкрепено от институционален билингвизъм.

ЕС, който е избрал институционалното многоезичие, е един от най-многоезичните съюзи в света. Той признава 24-те (национални/официални) езика на

страните членки, а законодателството, ключовите политически текстове, както и всички парламентарни документи се превеждат на всички езици на ЕС, с изключение на тези, които не са правно обвързващи. Последните обикновено се публикуват само на английски, френски и немски. Гражданите на ЕС могат да се свържат с Европейската комисия на всеки от официалните езици (български, хърватски, чешки, датски, холандски, английски, естонски, фински, френски, немски, гръцки, унгарски, ирландски, италиански, латвийски, литовски, малтийски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, испански, шведски) и всеки член на Европейския парламент има право да говори на който и да е от тези езици. Освен това гражданите на ЕС трябва да могат да получават информация за това какво прави ЕС, да имат достъп до законодателството на ЕС на разбираем за тях език и да могат да участват в законодателния процес на ЕС. Няколко държави от ЕС имат повече от един официален език (включително валенсийски/каталонски, баски, галисийски и уелски), които в бъдеще ще бъдат обхванати от специални правила, тъй като се договарят споразумения със съответните държави сами да поемат разходите. Като цяло наборът от езици, използвани в „Еурога“ (уебсайтът на Европейския съюз), зависи от технически ограничения като ограничения бюджет за превод (финансиран от данъкоплатците) и спешността на документа, който трябва да бъде публикуван (в който случай важен текст се появява първо в един или няколко езика и други езици се добавят по-късно). Езиците са важен актив за ЕС. Те се разглеждат като неделима част от европейската идентичност и най-директният израз на културата (Gudykunst 2004 : 424). Напоследък те все повече се представят като средство за развитие и икономически растеж, а многоезичието се разглежда като важен елемент от конкурентоспособността на Европа. Според Европейския парламент в ЕС, основан на „единство в многообразието“, способността за общуване на няколко езика е задължителна както за отделни лица, така и за организации и компании.

Изводите са построени на базата на методите: он деск и анализ на съдържание. В заключение е редно да се каже, че макар трудностите ЕС успява да бъде единен и да разрешава конфликтите възникнали в него. Политиките, които изгражда са в синхрон с европейските ценности като се има предвид многообразието в Европа. Идеята за единна европейска общност е все по-достъпна в ежедневието на европейския начин на живот, тъй като европейският гражданин е поставен в този контекст чрез различни видове програми, създадени с цел създаване и поддържане на европейско съзнание и общество, което да отстоява себе си и европейските ценности. Езикът и културата са основни инструменти към поддържането на устойчиво европейско общество.

Използвани източници

Matsumoto 2011: Matsumoto, Ed. David. APA Handbook of Intercultural Communication. Washington : American Psychological Association, 2011.

Samovar 2013: Samovar Larry A. Communication between cultures. Wadsworth, 2013.

Cooper 2007: Cooper Pamela J. Intercultural Communication: A Text with Readings / Pamela J. Cooper, Carolyn Calloway-Thomas, Cheri J. Simonds . Boston : Pearson Education, 2007 .

Gudykunst 2003: Gudykunst Ed. William B. Cross-Cultural and Intercultural Communication. Thousand Oaks : SAGE, 2003.

Gudykunst 2004: Gudykunst Ed. William B. Bridging differences : Effective intergroup Communication. Thousand Oaks : SAGE, 2004.

Klyukanov 2005: Klyukanov, Igor E. Principles of Intercultural Communication. Boston : Pearson Education, 2005.

